

Předsudečné násilí z důvodu sexuální orientace či genderové identity

Čtvrtletní zpráva projektu Rise Up

Období: 1. 7.–30. 9. 2021

Shrnutí

In IUSTITIA zjistila ve třetím kvartálu roku 2021 celkem 17 incidentů motivovaných sexuální orientací nebo genderovou identitou (SOGI), které se staly na území ČR.

V dlouhodobém srovnání let 2018 až 2021 se jedná opět o nejvyšší hodnotu napříč všemi kvartály, což ukazuje na možný nárůst incidentů v souvislosti s projektem, který je zaměřen mimo jiné na zvyšování oznámených incidentů motivovaných sexuální orientací a genderovou identitou.

Výše uvedený nárůst demonstruje vysoký počet incidentů, které by pravděpodobně jinak zůstaly skryty, ať už orgánům činným v trestním řízení, či neziskovým organizacím a veřejnosti.

Úvod

Předsudečné násilí proti lidem s odlišnou SOGI představuje závažný společenský problém. Z výzkumů provedených v posledních letech v Česku¹ vyplývá, že tomuto násilí je vystavena nemalá část LGBT+ lidí a že jen naprosté minimum napadených následně kontaktuje policii.

Proč se na policii obrátí jen asi jeden z deseti napadených, má dva hlavní důvody. Zaprvé napadení nepovažují takové útoky za dostatečně závažné, aby se jimi dál zabývali. Oznámení útoku bývá časově náročné a řada obětí se k němu nechce vracet. Druhým důvodem je nedůvěra v policii. Napadení se domnívají, že by s útokem policie stejně nic neudělala například kvůli nedostatku důkazů, případně že dalším útokům stejně nemůže zabránit. Zároveň mají obavy, že se od policistů dočkají spíše bagatelizování útoku, zesměšňování, ba dokonce dalšího napadání.

Jakkoli je rozhodnutí policii nekontaktovat pochopitelné, přispívá k tomu, že pachatelé zůstávají bez trestu, a mohou tak v napadání dál pokračovat. Nedostatek informací o předsudečném napadání z důvodu SOGI v policejních statistikách bývá často interpretován jako důkaz toho, že k žádným takovým útokům nedochází, a pokud ano, nejsou nikterak závažné. A když problém neexistuje, není třeba ani usilovat o jeho řešení...

Hlavním cílem vydávání kvartálních zpráv o násilí z důvodu SOGI je poukázat na problematičnost výše uvedeného uvažování. Předsudečné násilí je problém a LGBT+ lidé se potýkají s jeho důsledky, ať už psychicky, anebo ve svém jednání, kdy se například ze strachu z dalšího napadání či nepřijetí vyhýbají jakémukoli tělesnému kontaktu na veřejnosti. SOGI násilí je nespravedlivé a je nezbytné s ním něco začít dělat. Je třeba, aby se o tomto násilí co nejvíce vědělo.

¹ Výzkumy jsou dostupné zde: <https://www.ochrance.cz/uploads-import/DISKRIMINACE/Vyzkum/Vyzkum-LGBT.pdf>, <http://ceskakriminologie.cz/cs/archiv/2020-1/diskriminace-a-nasili-motivovane-sexualni-orientaci-nebo-genderovou-identitou-online-setreni-mezilgbt-lidmi-v-cesku/Attachment>.

Kvartální zprávy mapují předsudečné incidenty, které byly oznámeny organizaci In IUSTITIA prostřednictvím webového formuláře či jinými kanály. Zároveň poslouží k informování o významných událostech, které se na poli postihování trestné činnosti z důvodu SOGI a pomoci obětem staly.

V této zprávě prezentujeme informace o SOGI incidentech zaznamenaných ve třetím čtvrtletí letošního roku a zasazujeme je do kontextu dlouhodobého vývoje monitorování těchto incidentů organizace In IUSTITIA. Násilí motivované SOGI se vyznačuje vysokou mírou jeho neoznamování policii či jiným organizacím. Předpokládáme, že realizace projektu Rise Up může tuto tendenci zvrátit a počet oznamovaných incidentů, ať už orgánům činným v trestním řízení, nebo nevládním neziskovým organizacím, se zvýší.

Pokud chcete být pravidelně informováni o aktivitách In IUSTITIA v této oblasti, prosím přihlaste se do Newsletteru², který vám bude zasílán na emailovou adresu.

O projektu

Projekt *Rise up against anti-LGBTI hate crimes* je realizován ve spolupráci organizací Prague Pride, Národním ústavem duševního zdraví a In IUSTITIA. Cílem projektu je zvýšit informovanost české laické i odborné společnosti o diskriminaci a předsudečných útocích z důvodu SOGI a tím jim i předcházet.

Součástí projektu jsou aktivity zaměřené na zvyšování míry oznámených předsudečných útoků kvůli SOGI nevládním neziskovým organizacím a policii a na posílení mechanismů sběru dat v této oblasti tak, aby byly k dispozici přesnější a mezinárodně srovnatelné údaje. V rámci projektu budou rovněž poskytovány odborné služby obětem předsudečného násilí z řad LGBT+ komunity.

Ambicí projektu je podnítit politické a legislativní změny, jejichž následkem dojde ke zlepšení přístupu obětí trestných činů motivovaných SOGI ke spravedlnosti, a to za účasti Policie ČR, ale i dalších odborníků.

In IUSTITIA, o.p.s. je partnerem Prague Pride, z.s. v projektu RISE UP (č. 963772), financovaném z programu Evropské unie Práva, rovnost a občanství (2014 - 2020). Projekt je spolufinancován Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR.

Aktuality

Seminář o výzkumech diskriminace a násilí na LGBT+ lidech

In IUSTITIA přispěla do bohatého programu letošního ročníku festivalu Prague Pride také odborným workshopem na téma výzkumů diskriminace a násilí, které byly motivovány předsudky vůči sexuální orientaci a genderové identitě. Workshopu „Máte na to data? Diskuze o LGBT+ výzkumech“ se zúčastnili ombudsman Stanislav Křeček, vedoucí úseku výzkumu Kanceláře veřejného ochránce práv Marína Urbániková, výzkumný pracovník Národního ústavu duševního zdraví Michal Pitoňák a výzkumník In IUSTITIA Benjamin Petruželka.

² Přihlásit se můžete kliknutím na tento odkaz: <https://iniustitia.ecomailapp.cz/public/form/1-43c2cd496486bcc27217c3e790fb4088>.

Zmíněné instituce mají přímou zkušenost s realizací výzkumů zaměřených na téma diskriminace a násilí na LGBT+ lidech. Vystupující diskutovali o obtížích spojených se zkoumáním citlivých témat na těžko pro zkoumající dostupné populaci. Záznam z workshopu, který byl podpořen z projektů Rise Up a Magistrátu hlavního města Prahy, je k dispozici na Youtube kanálu In IUSTITIA.³

Prague Pride se letos konal i ve Slavičíně

Když slovy před třemi lety kritizoval lidovecký radní Jan Wolf v DTVV pražského primátora a rodáka ze Slavičína Zdeňka Hříba (Piráti) za to, že vyvěsil na pražském magistrátu duhovou vlajku, prohlásil: „Ve Slavičíně by symbol LGBT komunity na stožár nikdo nevytáhl.“ Na protest vůči Wolfově vyjádření se v obci od roku 2019 konají akce na podporu LGBT+ lidí. V letošním září to byla akce Slavex Pride, která se konala v místní Sokolovně. Součástí programu byly též workshopy Jsme fér, Sbarvouven a In IUSTITIA. Večer vystoupila kapela Favorite Obsession a projekce filmu Lola s trans herečkou Myou Bollaers.

Omluva Prague Pride za vyhrožování

Pachatel se 24. září omluvil organizaci Prague Pride za svůj komentář na sociální síti, v němž jim vyhrožoval zabitím. Jeho činem se zabývala policie. Prague Pride poskytl útočníkovi šanci pochopit, jaký dopad může jeho jednání mít na napadené a jejich okolí. Pro tento vstřícný krok se rozhodli, protože se jednalo o mladistvého a prvopachatele. Sešli se s ním osobně a mimo jiné jej seznámili s činností LGBT+ poradny Sbarvouven.cz, na kterou se obracejí lidé v nejhrošších chvílích svého života, často zapříčiněné předsudky o LGBT+ lidech. Dotyčný se také omluvil veřejně, kdy zveřejnil následující komentář:

„Dne 12.4. 2021 jsem zveřejnil na svém profilu k příspěvku Prague Pride komentář "Jestli to bude tak, tak půjdu a začnu střílet brokovnicí do hlav." Uvědomil jsem si nevhodnost a závadnost svého jednání, a proto se velmi omlouvám všem, kterých se můj komentář dotkl nebo mohl dotknout. Děkuji především Prague Pride, že jsem se mohl osobně omluvit a promluvit si s koordinátorem poradny S barvou ven, který mě seznámil s její činností a možnými dopady takového nevhodného jednání.“

Ozvi se!

Na webu Prague Pride pokračuje sdílení příběhu lidí napadených z důvodu SOGI. Karolína z Ostravy popsala své napadení, který jí vyhrožoval, že „dostane jako chlap, když spí s ženami a chová se jako chlap“, plival na ni a urážel jí.⁴ Trans muž Kyle se setkával s násilím ze strany spolužáků, ale i od neznámých lidí, a to jak na internetu, tak ve fyzickém prostoru. Po jednom napadení se probral až v sanitce.⁵

LGBTI+ lidí, diskriminace a duševní zdraví

Národní ústav duševního zdraví, Queer Geography a Prague Pride uspořádali 22. září odborný workshop na téma diskriminace a duševního zdraví LGBTI+ lidí. Workshop se konal v rámci projektu Rise Up. Účastníci byli seznámeni s tím, jak se projevuje diskriminace LGBTI+ lidí na

³ <https://www.youtube.com/watch?v=RQI5cYPb0SA>

⁴ <https://www.praguepride.cz/cs/cteni-a-foto/clanky/1679-spis-se-zenami-tak-dostanes-jako-chlap-karolina-popisuje-potycku-s-agresorem>

⁵ <https://www.praguepride.cz/cs/cteni-a-foto/clanky/1685-ty-nejsi-clovek-rval-na-nej-jeden-z-utocniku-v-sanitce-byl-kyle-nastvany-ze-ho-opet-zachranili>

jejich duševním zdraví, jakým formám diskriminace čelí a s jakými problémy v oblasti duševní pohody se potýkají.

Hnutí ANO pobouřilo nejen LGBT+ lidi

„Měli by mít homosexuálové stejná práva jako heterosexuálové?“ Tuto otázku položili strůjci webu Chceme lepší Česko (www.chcemelepsicesko.cz), který v rámci předvolební kampaně zveřejnilo hnutí ANO Andreje Babiše. Dotčená veřejnost označila otázku za diskriminující a hnutí ANO kritizovala. Dodejme, že již v roce 1948 Všeobecná deklarace lidských práv jasně konstatovala: „Všichni jsou si před zákonem rovni a mají právo na stejnou ochranu zákona bez jakéhokoli rozlišování.“

Registrovaní partneři se stále nemohou stát pěstouny

Jen tři hlasy chyběly ke schválení návrhu poslankyně Karly Šlechtové (ANO), aby se pěstouny mohli stát také registrovaní partneři. Proti hlasovali poslanci a poslankyně z ODS, SPD, komunistů a KDU-ČSL. Iniciativa Jsme fér, podporující manželství pro všechny, komentovala rozhodnutí sněmovny jako pokrytecké. „Dlouhodobě omílané a na poli Poslanecké sněmovny diskutované rozšíření práv registrovaných partnerů se tak opět nekoná, ačkoli mnozí odpůrci manželství pro všechny říkají, že právě to by podpořili. Poslanci a poslankyně tím zároveň ukázali, že zájem dětí, kterým stále argumentují ve Sněmovně, je jim lhostejný,“ napsala Anna Poláková ze Jsme fér.⁶

Předsudečné incidenty

In IUSTITIA zaznamenala v třetím čtvrtletí roku 2021 17 incidentů. Z toho byly tři zaměřeny vůči transgender lidem a tři proti gayům nebo lesbám. V 11 případech byly útoky namířeny obecně na lidi s neheterosexuální sexuální orientací nebo jinou než cis gender identitou.

Nejčastější formou byl ve vymezeném období slovní útok (15 případů), následovaný zastrašováním nebo vyhrožováním (10 případů). Dále jsme zaznamenali jeden případ útoku na majetek a dva případy fyzického útoku. Z hlediska utrpěné újmy a škod se nejčastěji objevovala morální újma (16 případů) a psychická újma (12 případů). V jednom případě se objevila škoda na majetku (škoda do 50 000 Kč). V jednom případě vyústil fyzický útok ve smrt napadeného.

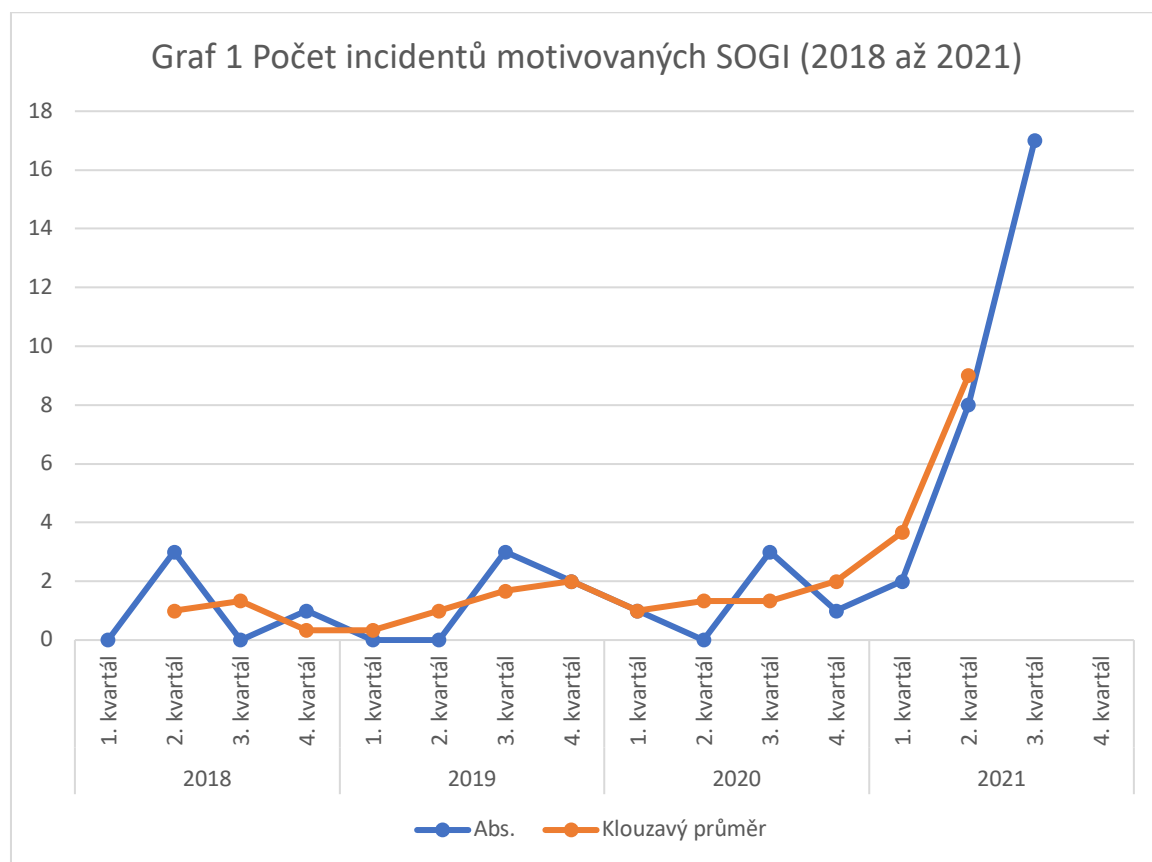
Co se týče geografického rozmístění, téměř všechny útoky byly spáchány v Praze (16 incidentů) a v jednom případě nebylo zatím místo útoku objasněno. Při pohledu na bližší charakteristiky prostředí, kde se incidenty odehrály, jich bylo nejvíce zaznamenáno na internetu (12 incidentů). Tři incidenty se objevily ve veřejném prostoru a po jednom případě bylo místem útoku hostinské zařízení a zaměstnání.

Dlouhodobé srovnání incidentů motivovaných SOGI

In IUSTITIA systematicky monitoruje předsudečné násilí, včetně SOGI incidentů, již od svého vzniku v roce 2009. Čtvrtletní zveřejňování informací o předsudečných incidentech probíhá od roku 2018. Díky tomu můžeme v případě SOGI incidentů provést srovnání s předchozími lety a kvartály.

⁶ https://www.jsmefer.cz/snemovna_ukazala_pokrytectvi

Graf 1 ukazuje, že k nárůstu zaznamenaných SOGI incidentů docházelo již v letech 2018 a 2019, tedy před zahájením projektu Rise Up. Nicméně počet zaznamenaných incidentů má tendenci narůstat v roce 2021, přičemž ve třetím čtvrtletí tohoto roku je počet jasně nejvyšší.

Popis vybraných incidentů

„Všechny postřílet do jednoho. Děláte jen ostudu.“

LGBTQ+ lidskoprávní spolek čelil online homofobním slovním útokům na sociálních sítích pod svým příspěvkem. Jeden z příspěvků měl následující znění: „Všechny postřílet do jednoho. Děláte jen ostudu.“

„Oprášíme bejsbolky? Nebo ten ksindl budeme kopat před sebou?“

LGBTQ+ lidskoprávní spolek čelil online homofobním slovním útokům na sociálních sítích pod svým příspěvkem. Jeden z příspěvků měl následující znění: „Oprášíme bejsbolky? Nebo ten ksindl budeme kopat před sebou?“

Útoky na návštěvníky gay baru

Dvojice příznivců krajní pravice slovně napadala a jinak ohrožovala návštěvníky nočního gay baru během akcí konaných v rámci Prague Pride. Dvě ženy verbálně napadali na základě jejich domnělé sexuální orientace slovy: „Vysvětli mi, jestli jste jenom lesby nebo jestli seš transka.“ „Myslím si, že transka jsi, že máš určitě péro.“

Zastal se vnuka

Muž šel se svým vnukem, který je nebinární, večer z restaurace centrem Prahy na tramvaj. Po cestě začal jiný muž na vnuka pokřikovat homofobní nadávky. Prarodič za agresorem šel. Chtěl

mu říct, ať takové nadávky na lidi nepokřikuje. Agresor však do něj strčil. Napadený se v důsledku toho udeřil hlavou o zem a zůstal v bezvědomí. Byla přivolána sanitka a policie. Útočník zůstal na místě a pomáhal dávat první pomoc. Napadený přesto zranění podlehl.

Poznámky k metodologii

Případy popsané ve zprávě byly zaregistrovány zaměstnanci a zaměstnankyněmi organizace In IUSTITIA během terénní práce a vlastního monitoringu médií a internetu. Dále některé případy nahlásili sami poškození či svědci.

Předsudečná pohnutka je v této zprávě identifikována jako předběžná na základě expertního posouzení. In IUSTITIA se snaží zaznamenané incidenty ověřovat, a to zejména ve spolupráci s orgány činnými v trestním řízení. V kvartálních zprávách nejsou vyhodnocovány incidenty, které In IUSTITIA přejímá z policejních statistik po uplynutí kalendářního roku do příslušných výročních zpráv o stavu předsudečného násilí v ČR. Z toho důvodu se údaje obsažené v kvartálních zprávách a výroční zprávě za daný rok liší.

S ohledem na interpretaci prezentovaných dat je třeba dále doplnit, že u kategorií typu škody, formy útoku a pohnutky platí, že incident mohl být charakterizován více než jedním znakem. Například jeden incident mohl být zaregistrován jako slovní útok a zastrašování a vyhrožování zároveň. U některých případů naopak mohly být znaky neznámé nebo zatím neobjasněné. Proto je nutné k jejich interpretaci přistupovat opatrně.

Podrobněji je metodika monitorování předsudečného násilí zpracována ve výročních zprávách o stavu předsudečného násilí v České republice.

Neprošlo jazykovou korekturou.

Financováno z programu Evropské unie Práva, rovnost a občanství (2014-2020). Projekt je spolufinancován Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR.

